

Mülâkat / Interview

Prof. Dr. Huriye Martı

Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı, Ankara, Türkiye

1974 Ankara doğumlu olan Prof. Dr. Huriye Martı, Konya İmam Hatip Lisesi ve Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, aynı üniversitede "Rasûlullah'ın Hanımları Konu Alan Rivayetlerinin Değerlendirmesi-Kadın Konulu Uydurma Rivayetler-" başlıklı tezi ile 1998 yılında yüksek lisansını, "Birgili Mehmed Efendi'nin Hadisçiliği ve et-Tarîkatü'l-Muhammediyye (Tahkik ve Tahlil)" konulu tezi ile 2005 yılında doktorasını tamamladı. 1999-2000 yılları arasında Ürdün'de Şuayb el-Arnaûd'un tahkik ve tahrir merkezinde eğitim aldı. 2011 yılında Yardımcı Doçent, 2012 yılında Doçent, 2017 yılında Profesör oldu. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Hadislerle İslam adıyla yayınlanan Konulu Hadis Projesi'nde editör ve yazar olarak görev üstlendi. 2011 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanı, 2014 yılında Diyanet İşleri Başkanlık Müşaviri olarak atanan Martı, 2017 yılında Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı oldu. Sünnet perspektifinden kadın, aile, ahlâk ve değer temalı makale, konferans ve tebliğlere imza attı. "Birgivi Mehmed Efendi, Hayatı, Eserleri ve Fikir Dünyası", "Osmanlı'da Bir Dâru'l-Hadis Şeyhi: Birgivi Mehmed Efendi", "et-Tarîkatü'l-Muhammediyye -Muhteva Analizi, Kaynakları ve Kaynaklık Değeri", "Gülâbâdî ve Maâni'l-Ahbâr'dan Tasavvufî Hadis Şerhleri", "Hadis, Usul ve Hayat", "Hadisler Ekseninde Çevre Ahlâkı", "Hakları ve Saygınlığıyla İslam'da Kadın" isimli yayınlanmış eserleri mevcuttur.

Türkiye'nin ilk kadın Diyanet İşleri Başkan Yardımcısıyınız. Bu durumun önemini bizim için yorumlarmısınız?

Diyanet İşleri Başkanlığı toplumumuzu inanç, ibadet ve ahlak konularında aydınlatmak üzere kurulmuş, toplumun bütün kesimlerine din konusunda eğitim ve manevi destek hizmeti sunan bir kurumdur. Böyle bir kurumun elbette toplumumuzun yarısını oluşturan kadınlarımıza yönelik de değerli hizmetleri bulunmaktadır. Bu bağlamda, dinin kadınlar arasında doğru anlaşılması ve yaşanması, bilhassa aileye, gençlere ve çocuklara yönelik faaliyetlerimizde karar mekanizmalarında kadınların yer alması son derece önem taşımaktadır. Bu, aynı zamanda "insan" için gelmiş olan son dinin temsilinde kadını ve erkeği birlikte düşünmek ve sorumluluğu eşit bir biçimde üstlenmelerini sağlamak anlamına gelmektedir. Böylelikle kadın bakış açısının, tecrübesinin ve kadına özel perspektiflerin Başkanlığın hizmet alanlarına yansması ve toplumun istifadesine sunulması mümkün olmaktadır. Ayrıca Başkanlıkta üst düzey kadın idarecilerin görev yapması, sayıları 30 bini aşan kadın din görevlilerimiz açısından da büyük önem taşımaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı olarak son dönemde kadınlar için ve kadınlara dair konularda yaptığınız çalışmalardan söz eder misiniz?

Başkanlığımız bir taraftan kadınların sağlam dinî kaynaklardan beslenen eğitimlerle toplum içindeki konumlarını, haklarını ve saygınlıklarını öğrenmeleri için çalışırken, diğer taraftan kadına yönelik her türlü bidat, hurafe, batıl inanış ve çarpık zihin koduyla mücadele etmektedir. Bu bağlamda, kadının hem aile içinde hem de sosyal hayatta adaletli ve merhametli bir yaşama kavuşması, bu sayede ailenin olduğu kadar toplum yapımızın da güçlenmesi hedeflenmektedir. Kadın ve ailelere yönelik çalışmalarımızın odağında il ve ilçelerimizde bulunan Aile ve Dini Rehberlik Büroları yer almaktadır. "Temel Aile Bilinci ve Aile Ahlâkı" eğitimleri, "Anne-Baba Okulu" programları, aileyi kuşatan "bağımlılık, şiddet, boşanma" gibi problemlerin dinî referanslarla çözümüne yönelik projeler, "Kadın ve Kız Çocuklarının Şiddet

ve Ayrımcılıktan Korunması”, “Çocuk İhmal ve İstismarıyla Mücadele” ve “Toplumsal Cinsiyet Adaleti” çalışmaları, “Çevre Ahlakı, İsrarla Mücadele ve Sıfır Atık Bilinci” eğitimleri, “Çalışan Kadınlarda Aile ve Kariyer Dengesi” konulu bilinçlendirme faaliyetleri öncelikli alanlarımız arasında sayılabilir.

Yazılarınızda, konuşmalarınızda kadını hak ve sorumluluk ilişkisi bağlamında değerlendirmeden önce; her şeyden evvel varoluşsal değeri çerçevesinde anlamanın gerekliliği üzerinde durduğunuzu görüyoruz. O halde her şeyden evvel bir insan olarak kadının İslam’daki yerine dair neler söylemek istersiniz?

İnsan; ırkı, rengi, yaşı ve cinsiyeti fark etmeksizin “yeryüzünün halifesi” yani onurlu ve sorumluluk sahibi varlığıdır. Bu anlamda her insan için öncelikli olan Allah’ın kendisinden beklediği “iman etme ve salih ameller işleme” yükümlülüğünü yerine getirmektir. Bu konuda Kur’an-ı Kerim’in ve hadislerin dilinde kadın ya da erkek ayrımı gözetilmeksizin “kul olma” bilincine yer verildiği görülür. Elbette cinsiyetimiz gereği doğuştan taşıdığımız farklı kodlar ve toplumsal hayat içinde üstlendiğimiz farklı roller vardır. Ancak farklılıklarımız birer üstünlük vesilesi olmayıp ancak Allah’ın muradına uygun bir hayatı yeryüzünde inşa etme imkânı olarak değerlendirilmelidir. Nitekim Kur’an’ın da belirttiği üzere, kadın ve erkek aynı hatayı işlediğinde aynı cezayı gören, aynı iyiliği yaptığında da aynı mükâfatı alan eşdeğer iki varlıktır. Üstünlük ise ancak takva iledir.

Siz, Hz. Peygamber’in (sav) dünyasında kadının yerini “kristal” metaforu üzerinden anlatıyorsunuz. Nedir kristal metaforu, açabilir misiniz?

Veda Haccı için yola çıktıklarında hanımların develerini sevk eden Enceşe isimli siyahî bir genç heyecan dolu şiir ve ilahîlerle develerin hızını arttırınca, Peygamberimiz ona şöyle sesleniyor: “Enceşe aman yavaş! Kristalleri dikkatli taşı!” Kristal ifadesi o dönemde de dikkat çekiyor ve hadisin ravilerinden Ebû Kılâbe; “Allah’ın Resulü öyle bir kelime söyledi ki şayet bunu biriniz söylemiş olsa, diğerleri onu ayıplardı.” diyor. Zira

kadına değer veren ve nezaket gösteren bu tavır, o günün yerleşik algı ve tutumlarıyla uyuşmuyor. Aslında Peygamberimizin kadın konusundaki bütün karar ve davranışlarının temelinde insanın doğuştan sahip olduğu değeri ve hakları sağlama, dokunulmazlık alanlarını koruma çabası yatar. Diğer bir ifadeyle, mal, can, ırz, akıl, inanç dokunulmazlığı ve insan olmanın haysiyeti söz konusu olduğunda Peygamberimiz kadın ve erkek arasında ayırım yapmaz. Kadınların dinin sınırlarına uygun davranarak sosyal hayat içerisinde alışverişte, eğitimde, ibadet hayatında, yolculukta hatta savaşta yer almalarına engel olmaz. Bu konularda biliyorsunuz sayısız örnek var Resûl-i Ekrem'in hayatında. Dolayısıyla kadının önce saygı görmesine ve eğitim almasına, sonra da bu eğitimin kendisine sağladığı şuurla toplumsal hayata katkı sunmasına fırsat veren bir Peygamberimiz vardır.

Kadının kamusal alandaki varlığına dair bazıları dinî gerekçelendirmelerle eleştiri ve itirazlarda bulunuyor, hatta bu durumu “dengenin bozulması” olarak görenler var. Kadını din adına toplumdaki dışlayan söylemler karşısında sizce nasıl bir tutum geliştirmek gerekiyor?

Kadının kamusal alanda varlığı bilhassa çalışma hayatına katılımından sonra daha sık tartışılır oldu. Aslında kuşaklardır tarlalarda, bağ bahçelerde çalışan ve aile bütçesine katkı sunan kadınlar hakkında kamusal alanda var olma sorunu hiç gündeme gelmiyor. Çünkü rızkını topraktan çıkarmanın ailedeki bütün bireyleri çalışmaya zorlayan bir niteliği var. Çeşitli sanatsal, kültürel çalışmalar yürüten, iyilik hare-

ketlerinin içinde gönüllü görev alan kadınlar hakkında da bu husus tartışılmıyor. Çünkü kadın eli değmeden iyiliğin yeryüzüne yayılması imkânsız. Burada mesele maaş karşılığı mesai mefhumuyla çalışan, orta kesim, okumuş, dinî ve kültürel hassasiyetleri olan kadınlar üzerinde yoğunlaşıyor. Bu

kadınlar “ya evdesin ya işte; eğer ikisinde de bulunmaya çalışırsan başarısız olman mukadderdir” denilerek ev ve iş hayatı arasında seçim yapmaya zorlanıyor. Kanaatimce konu, çalışmayı para kazanma ve makam mevki elde etme gayreti olarak okumaktan kaynaklanıyor. Halbuki bir kadının çalışmasındaki amaç, edindiği bilgiyi, donanımı, tecrübeyi, sahip olduğu ufku ve ideali insanlığın hayrına kullanmak ve böylelikle Allah’ın rızasına uygun adımlar atmak olmalıdır. Maddi kazanımlar değil, manevi kazanımlar için bir kadın sosyal hayata iştirak eder. Elbette bu iştirakin haram-helal sınırlarına riayet eden, edep ve ahlaktan asla ödün vermeyen bir tarzda gerçekleşmesi esastır. Dolayısıyla bugünün gerçekliğinde, kadını kamusal alandan dışlayan ve evine dönmeye davet eden, hatta sorumluluğunu yerine getirmemekle suçlayan söylemler yerine, kadına her kademedede destek olunmalı; hem evi için özen göstermesi ve ailesini ihmal etmemesi hem de kul olarak insanlık yararına üzerine düşen vazifeleri yerine getirmesi için fırsatlar oluşturulmalıdır.

Genel olarak kadın ve özellikle de Müslüman kadınla ilgili dinî kisveye büründürülmüş oldukça sert ve olumsuz söylemlerin özellikle sosyal medya üzerinden etki alanı oluşturduğunu gözlemliyoruz. Sizce sosyal medya kullanıcısı genç nesillerde bu söylemlerin olumsuz etkilerine karşı farkındalık oluşturmak için neler yapılabilir? Diyanetin bu konuda projeleri var mı?

Gençlere doğru, sağlıklı, sade ve nitelikli bilgiyle ulaşmak ve bilgi kaynağı olarak güvenilir mecraları kullanmaları konusunda onları bilgilendirmek gerekiyor. Bu konuda sadece Diyanet İşleri Başkanlığına değil, Milli Eğitimde görev yapan ve gençlerle her gün bir arada bulunan binlerce din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenine ve İlahiyat fakültelerinin öğretim üyelerine de ciddi sorumluluk düşüyor. Biz Başkanlık olarak gençlik koordinatörlerimiz birçok proje yürütüyor ve bilhassa son dönemlerde gençlerin zihnine takılan sorulara cevap üretmek ve polemik konusu haline getirilen ya da anlam kaymasına uğratılan dinî kavramlara yönelik doğru bilgiye ulaşmalarını sağlamak amacıyla kitap ve görsel yayın hazırlıyoruz.

Erkeğin eő ve baba olarak rollerini sünnet perspektifinden değerlendirecek olursak, Hz. Peygamber (sav) nasıl bir babaydı ve ümmetine iyi bir baba olmaya dair neler öğretti? Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Peygamber Efendimiz, evlatları arasında ayırım yapmayan Őefkatli ve âdil bir babaydı. Onun bir baba olarak merhametle öğreten, sevgi sunmaktan çekinmeyen, çocukları ibadet hayatına dahil eden ve onların haklarını koruyan bir tavrı olduğunu söyleyebiliriz. Çok temelde, Peygamberimizle o günün çocukları arasındaki iletişime baktığımızda çocuğun varlığına değer veren, onu “adam yerine koyan” ve kişiliğini örselemeyen bir tavrın hâkim olduğunu görürüz.

Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye'nin her yerinde teşkilatlanmış, halkla iç içe olan ve toplumdaki sorunlara vâkıf bir kurum. Bu tecrübelerinizden yola çıkarak günümüz Türkiye'sinde aileye dair hangi problemler öne çıkıyor; ne gibi sorunlarla karşı karşıyayız?

Aileye dair madde ve teknoloji bağımlılığından ihmal ve Őiddete varan bir dizi küresel problemden bahsedilebilir. Boşanma oranlarındaki artış elbette kaygı vericidir ancak kanaatimce karşı karşıya kaldığımız en ciddi sorun aile bilinci hakkındaki yetersizliktir. Aile konusunda sağlıklı bir bilinç düzeyine ve doğru zihniyet kodlarına sahip olmayan bireylerin hem sağlıklı bir aile kurmaları hem de karşılaştıkları aile sorunlarıyla başa çıkmaları mümkün olamamaktadır. Aile bilinci ile kastettiğim husus, ailenin sadece fiziksel ihtiyaçları karşılamak için kurulan maddi bir birliktelik değil, aynı zamanda zihinsel ve duygusal ihtiyaçları da karşılamaya yönelik manevi bir birliktelik olduğu bilincidir. Materyalist ve egoist bir bakış açısı aileye ciddi anlamda zarar vermektedir. Bu bağlamda aile kurmak kadar aile olmaya ve aileyi korumaya da önem veren, kendinden önce ailenin menfaatlerini hesaba katan ve aile bireylerinin birbirlerine “emanet” olduklarını hissettiren bir bakış açısına ihtiyaç vardır. Her Şeyden önemlisi de aile sorunlarına çözüm üretebilmek için aileyi ahlakî bir zeminde düşünmek şarttır.

Saha araştırmaları mutlu ve uzun ömürlü aile birlikteliği için dinî ve manevi gücün önemini ortaya koymakta. Diyanet İşleri Başkanlığı da Aile ve Dinî Rehberlik merkezleriyle ailenin sağlıklı şekilde devamı konusunda gayret gösteriyor. Bize Başkanlığın aile tasavvurundan ve bunu gerçekleştirmek için sözünü ettiğimiz merkezlerdeki çalışmalarından ve ilgili diğer projelerinizden bahsedermisiniz?

Başkanlığımızın sağlıklı aile tasavvuru, bir önceki sorunuza verdiğim cevapla örtüşüyor. Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarımızın toplumda yerleştirmeye çalıştığı aile bilinci, hak ve sorumluluklardan öte muhabbet, merhamet ve adalet gibi ahlakî değerleri ailede yaşanır kılmayı ve emanet algısını güçlendirmeyi hedefliyor. Bu bağlamda kadınıyla erkeğiyle, genciyle yaşlısıyla bütün aile bireylerinin saygın olduğu bir aile ortamının oluşturulması ve her bireyin diğerlerini koruyan, bütünleyen, besleyen, destekleyen bir davranış evrenine katkı sunması için çalışmaktayız.

Son olarak, kadın ve aileye yönelik Diyanet İşleri Başkanlığının yeni proje ve hedefleri nelerdir?

2019 yılında gerek personelimize yönelik hizmet içi eğitim faaliyetlerini gerekse personelimizin eşlerine ve çocuklarına yönelik projelerimizi uygulamaya devam edeceğiz. Ayrıca Kur'an Kurslarımızda yıl boyunca eğitim görmekte olan yaklaşık 1 milyon kadının aile konusunda bilinçlendirilmesi, dinimizin sağladığı eşsiz manevi destekle güçlendirilmesi ve aile sorunlarına çözüm üretme becerisi kazanması için çalışmaya devam edeceğiz. Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarımızda aile konulu dinî soruları cevaplamak ve sorunlara çözüm üretmek için danışmanlık ve rehberlik yapmayı sürdüreceğiz.

Sorularımıza verdiğiniz cevaplar için Kadem Kadın Araştırmaları dergisi adına teşekkürlerimizi sunarız.

Sunduğunuz bu fırsat için ben teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.